

INFORMATOR O BIBLIOTEKACH KOŚCIELNYCH W REPUBLICE FEDERALNEJ NIEMIEC

Z racji 25-lecia istnienia Związku Bibliotek Katolicko-Teologicznych w RFN opracowano na wysokim poziomie naukowym informator o kościelnych bibliotekach w RFN i Berlinie Zachodnim¹. Bibliotekarstwu kościelnemu w RFN poświęca się stosunkowo mało miejsca we współczesnej fachowej literaturze bibliotekarskiej. Więcej natomiast ukazuje się prac z zakresu historii poszczególnych typów bibliotek kościelnych.

W średniowieczu w Niemczech było ponad tysiąc klasztorów, które posiadały zbiory biblioteczne, wiele ksiązek posiadanych wówczas nie przetrwało do naszych czasów. Największą była biblioteka w Fuldzie lecz u schyłku IX w. jej sława gaśnie i dlatego informacje o tej bibliotece stają się szczupłe. Z XII w. zachował się spis 85 ksiązek literatury kościelnej znajdujących się tam. Brak jednak klasyków. Opat Johan von Medan w r. 1415 wziął stąd pokaźną liczbę ksiązek na sobór do Konstancji. Nie wróciły one już najprawdopodobniej do Fuldy. Później w 1525 r. kolekcję zniszczyła wojna domowa. Ze zbiorów fuldańskich najważniejszym jest „Sakramentarz gregoriański” i kolekcja listów Bonifacego. Innym ośrodkiem książkowym w tym czasie jest Reichenau. Już w X w. była tu szkoła illuminatorów i skryptorium. Innym ośrodkiem bibliotecznym jest bawarski klasztor w Tegernsce założony w 756 r. Za opata Ottona zaczęły się pomyślne dni dla biblioteki tego klasztoru. Przepisuje się tutaj Horacego, Cycerona, Boecjusza i Prisciana. Tegernsca było znane specjalnie ze swej kolekcji ludowych legend i pieśni. Słynny skryba tego klasztoru Othloth pisał o sobie: „gdy byłem jeszcze dzieckiem tak wiele pisałem, że niemal utraciłem wzrok, później zosta-

---

¹ Handbuch der kirchlichen katholisch-theologischen Bibliotheken in der Bundesrepublik Deutschland und in West-Berlin, oprac. Franz Rudolf Reichert, Trier 1972, s. 108, mapa.

łem zakonnikiem i tak zająłem się tą czynnością, że tylko rzadko nie pisałem..."

Szeroko rozbudowana była sieć bibliotek klasztorów benedyktyńskich, spotykamy tu pozycje nie tylko teologiczne ale znajduje się często literaturę świecką. Natomiast w bibliotekach klasztorów cysterskich dominowała literatura patrystyczna z Hieronimem, Augustynem, Grzegorzem na czele. Kolekcje książek wszystkich klasztorów średniowiecznych w Niemczech są podobne, bo podobne było wszędzie klasztorne życie, które wymagało tekstów Biblii, Ojców Kościoła, kazań, hagiografii, ksiąg liturgicznych do odmawiania godzin kanonicznych i statutów zakonnych, które formowało całe życie zakonnika. Klasyków używano raczej jako podręczników, niż jako teksty do ogólnej lektury.

Z bibliotek katedralnych na czoło wysuwa się biblioteka Mainz ufundowana przez Bonifacego już w r. 747. Centrum intelektualnym staje się jednak później Kolonia ze swą biblioteką katedralną. Wielkie zasługi położył tu arcybiskup Bruno. Niewiele wiemy o bibliotece katedralnej w Verdun. Cenne zbiory posiadają biblioteki katedralne, Regensburga, Passau, Hildesheim i Bambergu. Biblioteka katedry w Bambergu założona została przez Henryka II w 1007 r. Jej księgozbiór genetycznie wywodził się z Piacenzy, Monte Cassino i południowej Italii. Biblioteka katedralna Magdeburga posiadała w średniowieczu „nadzwyczajną obfitość ksiąg”. W XIII i XIV wieku dochodzi szereg bibliotek dominikańskich i franciszkańskich. Średniowieczne biblioteki w Niemczech są księgozbiorem czysto scholastycznymi chociaż niektóre posiadają liczną literaturę humanistyczną. Od bibliotek przy poszczególnych kościołach czasów wczesnego średniowiecza poprzez liczne biblioteki klasztorne, katedralne i biskupie pełnego średniowiecza oraz bibliotek Wydziałów Teologicznych Uniwersytetów, obserwujemy imponujący rozwój w gromadzeniu książek, wytwarzania ale również zabezpieczania i utrzymania cennych zbiorów.

W czasach reformacji i jej katastrofalnych skutków bo związanej z nią sekularyzacją wielu biskupstw i klasztorów, wiele bezcennych średniowiecznych rękopisów z pieczołowitością przechowywanych przez wieki uległo zniszczeniu. Bogate zbiory w bibliotekach kościelnych — tam gdzie nie zostały włączone do zbiorów bibliotek państwowych — zostały rozgrabione, a nawet zużyte na makulaturę. Niektóre zbiory po prostu dostały się w ręce prywatne. Zaznaczyło się tu również niedbalstwo i brak zabiegów, aby drogie skarby ocalić. Fakty obecnie wskazują na to, że sekularyzowane zbiory biblioteczne przez długi okres a w niektórych przypadkach do dziś dnia przechowywane są w zapomnieniu w różnych kościołach. Po ukończeniu wojen napoleońskich, nastąpiło dalsze rozproszenie kościelnych zbiorów bibliotecznych, a z drugiej strony ten okres jest najmniej zbadany i stąd luki w opracowaniach his-

torii bibliotek. Literatura fachowa przyjmuje, że w początkach XIX wieku następuje zdecydowany rozwój gromadzenia i powiększania sieci bibliotek kościelnych. Podręcznik o bibliotekach bawarskich² wyraźnie ocenia, że od czasów sekularyzacji dopiero na początku XIX wieku a ściśle mówiąc od 1803 roku powstałe biblioteki kościelne, z klasztornymi na czele, są jedynie ozdobą bibliotek bawarskich, posiadając zbiory począwszy od średniowiecza aż po obecne czasy. Jednak mimo to w podręczniku „Vademecum Niemieckich Bibliotek”³ nie można znaleźć ani jednej wzmianki o istnieniu bibliotek kościelnych, katolickich czy ewangelickich na terenie RFN. A wydana w 1968 roku praca informująca o bibliotekach w RFN⁴ wspomina bardzo ogólnie i marginesowo o bibliotekach kościelnych ograniczając się do kilku danych statystycznych.

Biorąc pod uwagę znikomy stan informacji o księgozbiorach kościelnych przystąpiono do własnej publikacji poprzez poparcie i inspirację Związku Bibliotek Katolicko-Teologicznych w RFN. W tych celach opublikowano podręcznik, który przedstawia inwentarz katolicko-teologicznych bibliotek w Niemczech.

Na przełomie XVIII-tego wieku, jak już uprzednio zaznaczono, przystąpiono do ponownego gromadzenia bibliotek kościelnych, chociaż na razie skromnymi środkami. Dwa powody zadecydowały o dynamicznym rozwoju księgozbiorów kościelnych. Po pierwsze Kościół potrzebował dobrze wyposażone biblioteki dla księży studiujących, gdyż istniejące Wydziały Teologiczne przy państwowych Uniwersytetach posiadały biblioteki bardzo słabo wyposażone w książki teologiczne. Po drugie powstały nowe klasztory znanych już zakonów i kongregacji, a niemal wszystkie zakony budowały oddzielne pomieszczenia dla własnych księgozbiorów i zakładały własne drukarnie w których wydawano potrzebne teologiczne podręczniki i prace monograficzne. Zresztą doceniono bibliotekę jako konieczny warsztat do pracy naukowej i badawczej. Wprawdzie budowa nowych gmachów bibliotecznych i organizacja księgozbiorów na początku baroku przebiegała powoli z powodu braku potrzebnych środków to jednak powstało wiele cennych bibliotek kościelnych. Niektóre biblioteki częściowo uzupełniano zapasami pozostałymi po reformacji i sekularyzacji, to jednak rozwój ich w dużej mierze uzależniony był od darowizn prywatnych przez osoby świeckie, naukowców lub zainteresowanych księży, którzy podczas swego życia zgromadzili obszerne

² Handbuch der bayerischen Bibliotheken. Wyd. Klaus Dahme. Wiesbaden 1966, s. 13.

³ Vademecum Deutscher Lehr- und Forschungsstätten — VDLF — Handbuch des Wissenschaftlichen Lebens. 5. neubearb. u. erw. Aufl. Essen 1968; por. rec.: W. Schönartz, w: Mitteilungsblatt der Arbeitsgemeinschaft kath.-theol. Bibliotheken R. 16: 1969 z. 1, s. 65—67.

⁴ G. Busse, H. Ernestus, Das Bibliothekswesen der Bundesrepublik Deutschland. Eine Einführung. Wiesbaden 1968 s. 110—113.

biblioteki i darowali je klasztorom. Dopiero z biegiem czasu powstała możliwość udzielania stałych dotacji dla poszczególnych bibliotek kościelnych w celu zwiększenia i uzupełnienia swych księgozbiorów. Na początku XX wieku biblioteki kościelne osiągnęły znów odpowiednią rangę i znaczenie. Ponowne przeszkody powstały w związku z kryzysem ekonomicznym w całej Europie po pierwszej wojnie światowej.

Dojście do władzy Hitlera odbiło się ujemnie na rozwoju bibliotek, konfiskowano klasztory a biblioteki zgrabiano i wywożono do Berlina, bo nie zawsze udawało się ich ukryć. Po zakończeniu gwałtownych rządów hitlerowskich, powstała możliwość powrotu zakonników do swych klasztorów i wówczas odzyskano poważną część swych bibliotek. Jednak dużo cennych książek zostało straconych na zawsze podczas rządów hitlerowskich a także i podczas drugiej wojny światowej. Powstały wielkie straty księgozbiorów przez uszkodzenie budynków mimo że w zagrożonych miejscowościach starano się dużo księgozbiorów zabezpieczyć. Te straty książek znów starano się wyrównać i to było pierwszym zadaniem po wojnie.

Sprzyjające okoliczności gospodarcze w RFN umożliwiły odbudować zburzone biblioteki oraz wybudować nowe. Przy brakach powstałych przez wojnę starano się uzupełnić brakujące luki w księgozbiorach katolicko-teologicznych szczególnie przez wymianę dubletów.

Informator podaje stan aktualny bibliotek kościelnych w RFN za 31. 12. 1970 rok. Biblioteki zamieszczone są w porządku alfabetycznym miast. Opis poszczególnych Bibliotek posiada następujące elementy: 1. pełna nazwa biblioteki i dokładny adres, 2. nazwisko i imię dyrektora biblioteki ewentualnie zarząd, 3. właściciel biblioteki np: klasztor, kolegium, diecezja, 4. typ biblioteki np: zakonna, diecezjalna, specjalna, 5. określenie ilości zbiorów, 6. ilość nabytków, 7. stan opracowania zbiorów, katalogi, kartoteki, urządzenia techniczne, 8. warunki i czas udostępniania zbiorów, 9. krótka historia, 10. bibliografia obejmuje opracowania i wydania samych zbiorów. Ze względu na całkowite wyczerpanie informatora na rynku księgarskim, jak również rzadkość egzemplarzy w polskich bibliotekach (egz. posiada Biblioteka Uniwersytecka KUL i autor tego omówienia) w obrębie poszczególnych typów podane zostaną ogólne dane zaczerpnięte z informatora o poszczególnych bibliotekach kościelnych. Z przeglądu stanu bibliotek kościelnych w RFN wyróżniają się następujące grupy bibliotek:

1. Biblioteki należące do diecezji lub osoby prawnej blisko związanej z diecezją. Pierwotnie były to biblioteki seminariów duchownych, jako takie pozostały częściowo do dziś. Inne zaś wyrosły ponad biblioteki seminaryjne i stąd są bibliotekami diecezji (diecezjalnymi). Biblioteki seminaryjne między sobą różnią się tym, czy seminarium duchowne

związane było z wyższą szkołą teologiczną w której odbywały się studia filozoficzno-teologiczne przyszłych księży, albo czy studenci seminarium swoje studia teologiczne kończyli na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu a tylko praktykę duszpasterską uzupełniali w seminarium. Różnica w zadaniach seminarium duchownego odnośnie studiów, miała wielki wpływ na treść, zakres i liczbę zbiorów biblioteki. Każde biskupstwo w RFN posiada bibliotekę tego rodzaju, albo dla seminarium, albo wyższej szkoły teologicznej, albo diecezjalną. Nie wszystkie biblioteki tego typu posiadają tę samą aktywność i dynamiczność w opracowaniu swych zbiorów i usługach informacyjnych. Najważniejsze z nich to:

Bischöfliche Diözesanbibliothek, 51 Aachen, Mozarstr. 7, tel. 0241-34322; 100200 vol., 87 mikrof., 172 czas. niem, 94 czas. zagr., kat. alf. syst.

Bibliothek des Bischöflichen Ordinariats, 89 Augsburg, Kornhausgasse 5, tel. 0821-23281; 7000 vol., 33 star. dr, 230 rkps, 30 czas. niem, 3 czas. zagr, kat. alf.

Bibliothek des Erzbischöfl. Priesterseminars, 86 Bamberg, Heinrischsdamm 32, tel. 0951-23603; 1600 vol., 94 inkunab, 95 czas. niem, 5 czas. zagr, kat. alf, syst.

Bibliothek der Theol.-Pädag. Akademie d. Bistums Berlin, 1 Berlin 19, Westendallee 54, tel. 0311-3044295; 15 262 vol, 39 czas. niem., 6 czas. zagr, kat. alf. syst. Historia Kościoła, Śląska, katechetyka, pedagogika religijna.

Bischöfliche Seminarbibliothek, 8833 Eichstätt, Am Hofgarten 1, tel. 08421-212, 153432 vol. 49 star. dr, 426 rkps, 10 czas. niem, kat. alf. syst.

Seminar -u. Diözesanbibliothek des Bistums Essen, 43 Essen-Werden, Dahler Höhe 29, tel. 02141-493381; 43 000 vol., 34 inkunab., 55 pergaminów, 143 czas. niem, 96 czas. zagr, kat. alf. syst. Historia, historia sztuki.

Dombibliothek Freising, 805 Freising, Domberg 34, tel. 07161-692; 66 247 vol., 146 inkunab., 332 rkps, 10 czas. niem, 1 czas. zagr, kat. alf. Muzykalia, judaistyka, literatura, ornitologia

Bibliothek des Preisterseminars, 64 Fulda, Domplatz 5, tel. 0661-71018; 92 000 vol., 148 inkunab., 15 rkps, 96 czas. niem, 20 czas. zagr, kat. alf. Fuldensia

Dombibliothek Hildesheim, 32 Hildesheim, Pfaffenstieg 2, tel. 05121-37071; 41 500 vol. 678 inkunab., 865 rkps, 32 czas. niem, 4 czas. zagr., kat. alf.

20 czas. zagr., kat. alf.

Bibliothek des Priesterseminars, 8 München 55, Dauthendeystr 55, tel. 0811-712846; 30 000 vol., 50 czas. niem, 10 czas. zagr., kat. alf.

Bibliothek des Bischöflichen Priesterseminars, 44 Münster, Überwas-serkirchplatz 3, tel. 0251-42266; 98 000 vol., 287 inkunab., 184 rkps, 400 nagrań muzycznych, 82 czas. niem, 119 czas. zagr., kat. alf.

Erzbischöfliche Akademische Bibliothek, 479 Paderborn Leostr. 21, tel. 05251-23739; 185 000 vol., 778 inkunab., 1096 rkps, 100 mikrof., 282 czas. niem. 78 czas. zagr., kat. alf. syst. Historia diecezji, Westfalia

Bischöfliche Zentralbibliothek, 84 Regensburg, St. Petersweg 11—13, tel. 0941-58813, 12 000 vol., 70 inkunab., rkps, 50 czas. niem, 15 czas. zagr., kat. alf.

Bibliothek des Priesterseminars, 55 Trier, Jesuitenstr. 13, tel. 0651-75011; 122 334 vol., 70 inkunab., 190 rkps, 233 czas. niem, 159 czas. zagr., kat. alf. Trevirensia

Konviktsbibliothek Wilhelmsstift, 74 Tübingen, Collegiumsgasse 5, tel. 07122-22215; 100 000 vol., 100 inkunab., 100 rkps, 60 czas. niem, 10 czas. zagr., kat. alf.

Erzbischöfliche Diözesanbibliothek, 5 Köln 1, Gereonstr. 2—4, tel. 0221-239587; 160 000 vol., 325 inkunab., 575 rkps, 16 mikrof, 508 czas. niem, 374 czas. zagr., kat. alf. syst. Teologia, historia

Diözesanbibliothek, 625 Limburg/Lahn, Weilburgerstr. 8, tel. 06431-6960; 55 000 vol., 305 inkunab., 44 rkps, 75 czas. niem, 5 czas. zagr., kat. alf. syst.

Bibliothek des Bonifatiusklosters, 6418 Hünfeld/Hessen, Klosterstr. 34, tel. 06131-22570; 160 000 vol., 903 inkunab., 256 rkps, 105 czas. niem,

2. Biblioteki wyższych szkół zakonnych. Zakony w celu kształcenia przyszłych zakonników utrzymują własne wyższe studia przez to okazała się konieczność utrzymania własnych bibliotek. Niektóre biblioteki objęły nie tylko zadanie gromadzenia piśmiennictwa teologicznego ale zbierają wszelkie dokumenty i pisma historyczne ważne dla zakonu ale równocześnie przez to stały się bibliotekami archiwalnymi zakonu, pełniąc jednocześnie funkcję biblioteki prowincji dla wszystkich członków zakonu. Przemiany, jakie w ostatnich czasach zaznaczają się w zakresie studiów zakonnych, przynoszą ze sobą tendencje do koncentracji i tworzenia centralnych bibliotek. Dlatego warto przytoczyć kilka bibliotek tego rodzaju:

Bibliothek Damianeum, 51 Aachen, Eberburgweg 4, tel. 0241-31158; 33 000 vol., 65 czas. niem, 35 czas. zagr., kat. alf. syst.

Zentralbibliothek der Bayerischen Kapuziner, 8262 Altötting, Kapuzinerstr 1, tel. 0811-765461; 60 000 vol.

Karmelitenbibliothek Bamberg, 86 Bamberg, Karmelitenpl. 1, tel. 0951-24181; 36 000 vol., 36 czas. niem, 10 czas. zagr., kat. alf.

Bibliothek der Phil.-Theol. Hochschule der Salesianer Don Boscos, 8174 Benediktbeuern 126, tel. 08857-203; 85 000 vol., 1 rkps, 110 czas. niem, 50 czas. zagr., kat. alf. syst.

Bibliothek St. Albert, 53-3 Bornheim-Walberberg, tel. 02227-453; 90 000 vol., 300 inunab., 200 rkps, 200 czas. niem, 134 czas. zagr., kat. alf.

Bibliothek der Phil.-theol. Hochschule Sankt Georgen, 6 Frankfurt/M, 70 Offenbacher Landstr. 224, tel. 0611-651047; 300 000 vol., 200 inkunab., 212 czas. niem, 385 czas. zagr., kat. alf. syst.

Bibliothek des Maristenklosters, 8399 Fürstenzell, tel. 08502-256; 25 000 vol., 58 czas. niem, 29 czas. zagr., kat. alf.

Konventbibliothek der Franziskaner, 64 Fulda, Frauenberg 1, tel. 0661-2660; 75 000 vol., 130 inkunab., 100 czas. niem. i zagr., kat. alf.

Bibliothek der phil.-theol. Hochschule der Redemptoristen, 8096 Gars, Kirchplatz 65, tel. 08073-208; 61 800 vol., 150 czas. niem, 120 czas. zagr., kat. alf. Teilhard de Chardin, Redemptoristica.

Bibliothek des Ordensseminars Geistingen CSSR, 5202 Hennef 1, Waldstrase 9, tel. 02242-2911; 114 000 vol., 95 czas. niem, 74 czas. zagr., kat. alf.

Bibliothek des Bonifatiusklosters, 6418 Hünfeld/Hessen, Klosterstr. 5, tel. 06652-2025; 50 000 vol., 122 czas. niem, 43 czas. zagr., kat. alf. syst.

Bibliothek Wissenschaft und Weisheit, 405 Mönchengladbach, Bettrather Str. 79, tel. 02161-22941, 70 000 vol., 53 inkunab., 7 rkps, 74 czas. niem, 62 czas. zagr., kat. alf. syst. *Medievistyka*

Bibliothek des Franziskanerklosters St. Anna, 8 München 22, St. Anna Strase 19, tel. 0811-296424; 79 000 vol., 174 inkunab., 283 rkps, 132 czas. niem, 74 czas. zagr., kat. alf. syst.

Bibliothek der Hochschule für Philosophie, 8 München 22, Kaulbachstr. 33, tel. 0811-286077; 113 051 vol., 20 inkunab., 3200 mikrof, 167 czas. niem, 104 czas. zagr., kat. alf. syst. *Filozofia, historia filozofii, polityka*

Bibliothek des Kapuzinerklosters, 44 Münster, Kapuzinerstr. 22/29, tel. 0251-22669; 40 000 vol., 75 czas. niem, 40 czas. zagr., kat. alf.

Studien.-und Zentralbibliothek der Franziskaner 44 Münster, Hörsterplatz 5, tel. 0251-44568; 3000 vol., 102 czas. niem, 39 czas. zagr., kat. alf. syst.

Bibliothek des Missionshauses, 5777 Oeventrop i.W. tel. 02937-236; 55 000 vol., 80 czas. niem, 25 czas. zagr., kat. alf. syst. *Historia misji, etnologia*

Bibliothek der phil.-theol. Hochschule, 5205 St. Augustin 1, Arnold-Janssen-Str. 30, tel. 02241-507200; 80 000 vol., 209 mikrof., 106 czas. niem. 14 czas. zagr., kat., alf. syst.

Seminarbibliothek der Weisen Väter, 55 Trier, Dietrichstr. 30, tel. 0651-73826; 24 000 vol., 35 czas. niem., 7 czas. zagr., kat. alf. syst.

Klosterbibliothek der Franziskaner-Minoriten, 87 Würzburg 1, Franziskanergasse 7, tel. 0931-50361; 45 000 vol., 150 inkunab., 56 rkps, 12 czas. niem., kat. alf.

Bibliothek des Mariannahiller Pius-Seminars, 87 Würzburg, Mariannahillerstr. 1, tel. 0931-50514; 594 vol., 12 czas. niem., i zagr., kat. alf.

3. Biblioteki opackie. Opactwa zakonów monastycznych na czele z opactwami benedyktynów, posiadają swe własne biblioteki dla zakonników, chociaż z opactwem nie związana jest wyższa szkoła teologiczna. Bez biblioteki dobrze zorganizowanej i wyposażonej w odpowiedni księgozbiór nie mogły być wykonane różnorodne zadania a szczególnie naukowe. Dlatego w tych bibliotekach spotykamy najczęściej zbiory specjalne a wśród nich wyróżnia się hagiografia i historia, dzieła jakich rzadko się spotyka. Najcenniejsze zbiory posiadają następujące biblioteki:

Bibliothek der Abtei, 5471 Maria Laach ü Andernach, tel. 02652-285; 273 000 vol., 163 inkunab., 236 rkps, 167 muz, 240 czas. niem., 230 czas. zagr., kat. alf. Historia zakonów, liturgika, historia sztuki, średniowiecze

Bibliothek der Abtei vom Hl. Kreuz Herstelle, 3472 Beverungen 1, tel. 05273-7077; 30 000 vol., 20 czas. niem., kat. alf. syst.

Bibliothek der Abtei Gerleve, 442 Coesfeld, tel. 02541-5131; 66 270 vol., 93 czas. niem., 58 czas. zagr., kat. alf. syst. Monastica

Bibliothek der Abtei Ettal, 8101 Ettal/Obb. tel. 08822-831; 110 000 vol., 46 rkps, 176 czas. niem., 97 czas. zagr., kat. alf. syst.

Bibliothek der Zisterzienserabtei Himmerod, 5561 Groschlitten, tel. 06576-110; 35 000 vol., 56 czas. niem., 8 czas. zagr., kat. alf.

Klosterbibliothek Windberg, 8441 Hunderdorf/Ndb. tel. 09422-746; 20 000 vol., 40 czas, kat. alf. syst. Liturgia, katechetyka, historia Bawarii

Bibliothek der Benediktinerabtei, 5106 Kornelimünster, Obersforstbacher Str. 71, tel. 02408-323; 16 000 vol., 28 czas. niem., kat. alf.

Bibliothek der Abtei, 5471 Maria Laach (ü Andernach, tel. 02652-285; 160 000 vol., 134 inkunab., 24 rkps, 130 czas. niem., 125 czas. zagr., mikrof., kat. alf. syst. Liturgika, monastica

Bibliothek der Zisterzienser-Abtei, 5239 Marienstatt/über Hachenbugr, tel. 02662-421; 46 325 vol., 4 rkps, 37 czas. zagr., kat. alf. Historia Cystersów

Bibliothek der Abtei, 8354 Metten, Abteistr. 3, tel. 0991-716; 130 000 vol., 200 inkunab., 70 rkps, 58 czas. niem., 10 czas. zagr., kat. alf. syst. Historia Benedyktynów

Stiftsbibliothek St. Bonifaz, 8 München 2, Karlstr. 34, tel. 0811-554041; 95 000 vol., 40 inkunab., 150 rkps, 92 czas. niem, 20 czas. zagr., kat. alf. syst. Bavarica, historia, sztuka

Bibliothek der Abtei, 8711 Münsterschwarzach, tel. 09324-217; 108 492 vol., 14 inkunab., 5 rkps, 200 czas. niem, 90 czas. zagr., kat. alf. syst. So-cjologia religii, historia

Bibliothek der Benediktinerabtei 7086 Neresheim, tel. 07328-113; 85 000 vol., 25 inkunab., 60 rkps, 21 czas. niem, 12 czas. zagr., kat. alf. syst. Historia, bibliistyka, historia sztuki, konstytucje, statuty benedyktyńskie

Bibliothek der Abtei St. Hildegard, 622 Rüdesheim-Eibingen, tel. 06722-3088; 60 000 vol., 13 czas. niem, 2 czas. zagr., Hildegardiana

Bibliothek der Erzabtei, 8917 St. Ottilien/Obb. tel. 08193-218; 120 000 vol., 4 rkps, 75 czas. niem, 43 czas. zagr., kat. alf. syst. Bene-dictina

Bücheri der Abtei, 8069 Scheyern, Schyrenpl. 1, tel. 08441-2244; 110 000 vol., 77 inkunab., 80 000 mikrof., 153 czas. niem, 48 czas. zagr., kat. alf. syst. Bizanistyka, zbiór katechizmów z XVII i XVIII w. Wszyst-kie dzieła Jana Damasceńskiego

Bibliothek der Abtei Michaelsberg, 52 Siegburg, Abtei Michaelsberg, tel. 02241-63876; 50 000 vol., 12 inkunab., 14 rkps, 500 mikrof. 62 czas. niem, 8 czas. zagr., kat. alf. syst. Rhenania (Bonn, Kolonia)

Bibliothek der Abtei Schweiklberg, 8358 Vilshofen tel. 08541-430; 62 614 vol., 65 czas. niem, 10 czas. zagr., kat. alf. syst. Bavarica, his-toria benedyktynów

Klosterbibliothek der Abtei Weingarten, 7987 Weingarten, tel. 0751-55944; 80 000 vol., 160 czas. niem, 16 czas. zagr., kat. alf. syst.

4. Biblioteki specjalistyczne. Są to biblioteki różnych instytucji kościelnych o specjalistycznym przeznaczeniu. W porównaniu do innych, liczba bibliotek specjalnych jest niewielka, ale ze względu na ich zakres specjalny, przypisuje się im wielkie znaczenie. Najważniejsze z nich to:

Fernleihbibliothek des Borromäusvereins, 53 Bonn 1, Wittelbacherring 9, tel. 02221-634000; 40 000 vol., 59 czas. niem, kat. alf. syst. Historia katolickich organizacji

Caritasbibliothek, 78 Freiburg. Karlstr. 40, tel. 0761-200240; 107 000 vol., 524 czas. niem, 80 czas. zagr., kat. alf. syst. Sprawy socjalne. do-broczyenne

Bibliothek des Bildungszentrums Heinrich-Pesch-Haus, 68 Mannheim, Werderstr. 52, tel. 0621-47031; 22 200 vol., 95 czas. niem, 80 czas. zagr., kat. alf. syst.

Bibliothek des Deutschen Katecheten — Vereins e. V., 8 München 80;

Preysingstr. 83 c., tel. 0811-445593; 10 000 vol., kat. alf. syst. Katechetyka, pedagogika religijna

Bibliothek „Stimmen der Zeit”, 8 München 19, Zuccalistr. 16, tel. 0811-173096; 80 000 vol., 80 czas. niem, 115 czas. zagr. Księgozbiór Redakcji „Stimmen der Zeit”

Bibliothek des Deutschen Instituts für wissenschaftliche Pädagogik, 44 Münster, Kardinal von Galen Ring 45, tel. 0251-42741; 60 000 vol., 200 czas. niem, 85 czas. zagr., kat. alf. syst. Pedagogika, wychowanie religijne

Bibliothek des Johann-Adam-Möhler — Instituts für Ökumenik, 479 Paderborn, Leostr. 19 a, tel. 05251-24644; 70 000 vol., 60 czas. niem, 43 czas. zagr., kat. alf. syst. Ekumenizm, historia Kościołów chrześcijańskich

Bibliothek des Liturgischen Instituts, 55 Trier, Jesuitenstr. 13 c, tel. 0651-48107; 12 000 vol., 100 mikrof., 40 czas. zagr., 40 czas. niem, kat. alf. syst. Liturgia

Z przeglądu bibliotek kościelnych wynika, że są to księgozbiory dobrze zorganizowane, posiadają dużo rękopisów średniowiecznych, inkunabułów, starych druków i zbiorów specjalnych, gdzie wysuwają się kartografia, muzykalia, iluminowane księgi liturgiczne i rzadkie druki. Biblioteki wyposażone są w liczne czasopisma krajowe i zagraniczne. Wiele z nich posiada mikrofony i stacje mikrofilmowe, a nawet komputery. Wszystkie prowadzą wymianę międzybiblioteczną i zagraniczną. Wiele bibliotek drukuje swoje zbiry. Chociaż rozwój bibliotek kościelnych w RFN w ostatnich 10 latach jest bardzo dynamiczny, to jednak bibliotekarstwo kościelne przeżywa pewne braki. Biblioteki kościelne posiadają około 5 milionów tomów i to jest faktem imponującym ale wiele jeszcze całych księgozbiorów nie skatalogowanych i nie opracowanych. Do braków bibliotekarstwa kościelnego w RFN należy problem personalny, gdyż żadna biblioteka nie posiada wystarczającego personelu, jaki potrzebny jest do sprawnego opracowania wszystkich zbiorów. Ilość zatrudnionych bibliotekarzy z kwalifikacjami bibliotekarskimi jest nieznaczna. Przeważnie brakuje personelu o wyższych kwalifikacjach, chociaż wynagrodzenie jest dość wysokie, to jednak trudno jest o nabycie odpowiednich sił. Nie wszystkie biblioteki posiadają wystarczającą kwotę na zakup wydawnictw nowych, lub na uzupełnienie starych druków czy też na prenumeratę czasopism zagranicznych, nie wszystkie dysponują najnowocześniejszymi urządzeniami technicznymi. W związku z brakiem personelu w niektórych bibliotekach powstaje powolny i niewystarczający problem opracowania katalogów, wydajność bibliotek kościelnych mimo braków jest dość poważna i wypełnia niejedną lukę w bibliotekarstwie RFN szczególnie przez udostępnianie wybitnych i rzadkich

dział. Wielka ilość bibliotek kościelnych utrzymuje wymianę z innymi bibliotekami regionalnymi w RFN. Są bardzo aktywne w udostępnianiu swych zbiorów i to nie tylko teologicznych i dlatego przez to służą badaczom, studentom i publiczności.

Wymienione poprzednio czynności byłyby niemożliwe bez pomocy istniejącego już 25 lat Związku pracy katolicko-teologicznych bibliotek. Powojenne czasy zmuszały koniecznością do założenia wspólnoty bibliotek seminaryjnych, taką inicjatywę podjął w 1946 roku dr Klemens Honselmann z Paderborn, który przy poparciu dra Heinricha Bacht z kollegium w Büren i dra Leo Uedinga pertraktował w sprawie wspólnoty. Po dłuższych rozmowach tymczasowym dyrektorem został świetny znawca teorii bibliotekoznawstwa dr Herman Fuchs. Pod przewodnictwem tegoż w sierpniu 1947 roku zwołane zostało pierwsze posiedzenie w celu ukonstytuowania się wspólnoty. Wobec czego na zebraniu dnia 12 sierpnia 1947 roku stworzono wspólnotę bibliotek katolicko-teologicznych, którą można określić jako Związek Bibliotek Katolicko-Teologicznych (AKThB). W pierwszym posiedzeniu brali udział dr Heinrich Bacht T.J. — bibliotekarz Kolegium w Büren, dr Leo Ueding TJ — bibliotekarz wyższej szkoły filozoficzno-teologicznej św. Jerzego we Frankfurcie nad Menem, dr Anton Philip Brück — z seminarium biskupiego w Mainz, dr Klemens Honselmann — z arcybiskupiej biblioteki akademickiej w Paderborn, Alfons Kloss z biskupiego seminarium w Speyer, Herman Ries z seminarium duchownego w Trier.

Cel Związku ogłoszony został w okólniku i wydany do wszystkich bibliotek kościelnych z propozycją:

1. natychmiastowego zorganizowania wypożyczalni książek,
2. urzędzenia działu wymiany dubletów z uwzględnieniem dziedzin interesujących poszczególne biblioteki,
3. opracowanie i wydanie centralnego katalogu wszystkich czasopism,
4. specjalna akcja w celu nabywania literatury zagranicznej,
5. stworzenie specjalnych przedstawicielstw przy instytucjach wydawniczych w celu uzyskania przydziałów nowych wydań.

Na pierwszym zebraniu zwołanym jesienią 1948 roku przez Związek Bibliotek Katolicko-Teologicznych byli obecni przedstawiciele z 39 bibliotek kościelnych w tym 12 seminaryjnych i 27 zakonnych. Odtąd ilość członków stale zwiększała się. Na zjeździe jubileuszowym w 1972 roku z racji 25-lecia istnienia Związku, brało udział 96 bibliotek jako członków. W pierwszych latach istnienia Związku, praca polegała na pomocy praktycznej; jak wymiana dubletów, kompletowanie czasopism oraz międzybiblioteczne wypożyczanie książek. Na zjeździe w 1952 roku w Getyndze, uchwalone zostały nowe inicjatywy Związku i po raz pierwszy mianowano główny zarząd i organy kreśląc ich zadania. W za-

mian ustępującego gremium, ustanowiono „Walne zebranie bibliotekarzy”. Organ składał się z przewodniczącego, zastępcy przewodniczącego oraz przez walne zebranie wybrani członkowie jako doradcy. Wydany regulamin ustanawiał typ działalności. Tym jednak nie został zakończony rozwój wewnętrzny Związku.

Nadal aktualne problemy szkolenia bibliotekarzy, pozostały palące, na walnych zebraniach próbowano problem ten rozwiązać, zdano jednak sobie sprawę, że bez pomocy władzy kościelnej nie będzie to możliwe. Konieczność ściślejszej organizacji i zwiększenie usług bibliotek kościelnych doprowadziło na obradach wiosennych 1967 roku w St. Peter do utworzenia nowego statutu. Cel oraz środki Związku zostały na nowo ustalone i wyraźnie określone, rada doradcza została zaktywizowana i Związek otrzymał nowe przepisy. Ustawy nowego statutu Związku Bibliotek Katolicko-Teologicznych zostały przeznaczone dla wszystkich typów bibliotek kościelnych w celu rozwijania naukowego bibliotekarstwa kościelnego, a do tego celu należy dążyć przez:

- a. współpracę pomiędzy poszczególnymi bibliotekami,
- b. fachowe szkolenie bibliotekarzy,
- c. udzielanie rady fachowej, właściwym placówkom kościelnym,
- d. troska o wspólne interesy dla wszystkich bibliotek,
- e. współpraca z innymi bibliotekami i organizacjami naukowymi w kraju i za granicą.

Cele i zadania Związku zostały zaaprobowane i przyjęte na konferencji biskupów niemieckich i przez episkopat na ogólnym zebraniu w październiku 1970 roku Związek Bibliotek Katolicko-Teologicznych ostatecznie zatwierdzony jako instytucja do spraw naukowego bibliotekarstwa kościelnego. Konferencja biskupów wydała również polecenie, by wszystkie biblioteki będące w kręgu konferencji biskupów w Niemczech postarały się o uzyskanie członkostwa i brały udział w aktywnej współpracy. Na walnych zjazdach wszystkich członków, Związek mógł już wystąpić z konkretnymi dyrektywami, bo zjazd członków wyłonił spośród siebie specjalny organ kompetentny do ustalenia kierunków działania. Natomiast konferencje robocze będą bardziej kompetentne do powzięcia osobistych kontaktów z bibliotekarzami w celach szkolenia księży i zakonników jako pracowników bibliotek kościelnych. Wysondowano ponadto inne zagadnienia, które będą tematem obrad na konferencjach roboczych. Zaprowadzono tzw. godziny aktualności czyli informacji naukowej oraz godziny jednolitego opracowania katalogów. Godziny aktualności służą w wymianie informacji i doświadczeń, a godziny katalogowania do omawiania problemów z zagadnień alfabetycznego katalogowania. Od 1971 roku szkolenie bibliotekarzy kościelnych odbywa się w dwu grupach, mianowicie dla początkujących oraz dla zaawansowanych. Naj-

większą jednak zasługą Związku jest zorganizowanie na szeroką skalę kompletowania czasopism w bibliotekach (Zeiko). Od 1970 roku Związek Bibliotek Kościelnych stał się główną centralą zgłoszeń oraz centralnym pośrednikiem poszukiwania dubletów czasopism oraz innych zbiorowych wydawnictw. Biblioteka posiadająca dublety czasopism zgłasza je według ustalonego schematu do Związku, który prowadzi centralną kartotekę i pośredniczy pomiędzy szukającym i posiadającym. Przez swe usługi Związek stara się prowadzić intensywną organizację wypożyczania książek, które również odbywa się na specjalnych do tego celu opracowanych formularzach, zamówienia realizowane są bezzwłocznie nie wyłączać również zbiorów specjalnych. Zbiory specjalne i specyfika poszczególnych bibliotek kościelnych została zaznaczona przy każdej bibliotece podanej w informatorze. Ta informacja ułatwia badaczom w poszukiwaniach.

Wydanie katalogu centralnego czasopism jest palącą sprawą. Na tym odcinku biblioteki kościelne posiadają jedynie tylko skromne środki pomocnicze. Centralny katalog czasopism ma służyć jako bieżący wykaz czasopism naukowych by ułatwić przez to ruch wypożyczania. Choć jeszcze nie osiągnięto stopnia optymalnego i całkowitego opracowania katalogu, okazuje się jak bardzo przydatnym instrumentem wzajemnej pomocy jest centralny katalog. Wewnątrzkościelna wymiana prowadzona jest na własnych szarych formularzach. Zamówienia wysyła się na podstawie znajomości zbiorów i specyfiki poszczególnych bibliotek. Ten informator zawierający po raz pierwszy w tak szerokim zakresie dotychczas nieznaną informację ma być pomocą.

Współpraca bibliotekarstwa nie tylko z bibliotekami krajowymi i zagranicznymi, była od samego początku dla Związku katolicko-teologicznych bibliotek nie pustą formułą lecz obowiązującą formą pracy. Jest rzeczą samą przez się zrozumiałą, że taka współpraca prowadzona jest przede wszystkim w ramach własnego Związku, ale istnieje bez wątpienia wiele zadań i problemów, wymagających wszystkich sił i dużego idealizmu bibliotekarskiego, szczególnie w bibliotekach lepiej wyposażonych i mogących efektywniej pracować. Tym bardziej zadziwia fakt, że już w bardzo wczesnym okresie podjęto kontakty poza granicami Niemiec i nawiązano współpracę, która w ciągu lat coraz bardziej się utrwala i w międzyczasie nabrała też jasną formę organizacyjną.

W 1951 roku Związek Bibliotek Katolicko-Teologicznych przez ówczesnego przewodniczącego dra Leo Ueding nawiązał kontakty z bratnią holenderską organizacją „Bibliotek Seminaryjnych i Klasztornych” (VSKB), na pierwszym postawiono takie zagadnienia jak nabywanie książek, uzupełnianie zbiorów przez wymianę dubletów oraz wzajemna pomoc przy wypożyczaniu książek. Mimo wielu przeszkód gra-

nicznych, celnych i dewizowych współpraca rozwijała się pomyślnie. Efektem współpracy było powstanie międzynarodowej dokumentacji bibliograficznej z jej centralą zakupów. Centrala zakupów przyczyniła się bardzo skutecznie bibliotekarstwu obu krajów przy zakupie literatury zagranicznej. Później Związek nawiązał podobną współpracę z francuskim Stowarzyszeniem. Po raz pierwszy przedstawiciele obu Związków spotkali się w 1961 roku na obradach w celu stworzenia międzynarodowej organizacji bibliotek kościelnych. Tam powołano „Comité international de Coordination” i wybrano po dwu przedstawicieli z każdego kraju, krąg członków ostatnio poszerzono przez przystąpienie w 1970 r. Belgii a w 1971 r. Hiszpanii. Jako pierwsze wyniki owocnej międzynarodowej współpracy w sektorze bibliograficznym można zaliczyć postawione na wysokim poziomie wydawnictwo „Clavis periodicorum”⁵, jest to bibliografia teologiczno-filozoficznych czasopism kościelnych. Warto dla polskich badaczy za „Clavis periodicorum” przytoczyć zestawienie niemieckich teologicznych czasopism.

1. Katolickie czasopisma:

Anthropos; Archiv für katholisches Kirchenrecht; Archiv für Liturgiewissenschaft; Bibel und Leben; Biblische Zeitschrift; Critas; Catholica; Cistercienser-Chronik; Diakonia; Erbe und Auftrag — Benediktinische Monatschrift; Franziskanische Studien; Freiburger Zeitschrift für Philosophie und Theologie; Geist und Leben — Zeitschrift für Ascese und Mystik; Herder — Koresspondenz; Historisches Jahrbuch; Hochland; Jahrbuch des Instituts für Christliche, Sozialwissenschaften der Wilhelms-Universität Münster; Jahrbuch für Caritaswissenschaft; Jahrbuch für Liturgiewissenschaft; Jahrbuch für mystische Theologie; Internationale Zeitschriftenschau für Bibelwissenschaft und Grenzgebiete; Liturgisches Jahrbuch; Liturgie und Mönchtum, Laacher Hefte; Münchener theologische Zeitschrift; Das Münster; Die neue Ordnung; Neue Zeitschrift für Missionswissenschaft; Philosophisches Jahrbuch der Görres-Gesellschaft; Österreichisches Archiv für Kirchenrecht; Oriens christianus; Ostkirchliche Studien; Römische Quartalschrift für christliche Altertumskunde und Kirchengeschichte; Stimmen der Zeit; Studien und Mitteilungen zur Geschichte des Benediktinerordens; Theologie der Gegenwart; Theologie und Glaube; Theologie und Philosophie-Scholastik; Theologischpraktische Quartalschrift; Una Sancta; Wissenschaft und Weisheit; Wort und Wahrheit; Zeitschrift für katholische Theologie (Innsbruck); Zeitschrift für Missionswissenschaft und religionswissenschaft; Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Kanonistische Abteilung.

⁵ W. Schönartz, Clavis periodicorum, Mitteilungsblatt der Arbeitsgemeinschaft kath. theol. Bibliotheken. R. 16: 1969, z. 1, s. 26—44.

2. Ewangelickie czasopisma:

Archiv für Reformationgeschichte; Evangelische Kommentare; Evangelische Theologie; Jahrbuch für Liturgik und Hymnologie; Im Lichte der Reformation — Jahrbuch des Evangelischen Bundes; Kerygma und Dogma; Kyrios — Vierteljahresschrift für Kirchen — und Geistesgeschichte Osteuropas; Luther — Jahrbuch; Lutherische Monatshefte; Lutherische Rundschau; Neue Zeitschrift für systematische Theologie; Oekumenische Rundschau; Pastoraltheologie; Theologia practica; Theologia viatorum — Jahrbuch der Theologischen Hochschule Berlin; Theologische Literaturzeitung; Theologische Rundschau; Theologische Zeitschrift; Verkündigung und Forschung; Wort und Dienst — Jahrbuch der Theologischen Hochschule Bethel; Zeitschrift des Deutschen Palästina — Vereins; Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft; Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft; Zeitschrift für evangelische Ethik; Zeitschrift für evangelisches Kirchenrecht; Zeitschrift für Kirchengeschichte; Zeitschrift für Religions — und Geistesgeschichte; Zeitschrift für Theologie und Kirche.

W Polsce również posiadamy opracowaną w 1971 roku „Bibliografię wyznaniowych czasopism i biuletynów wewnętrznych w Polsce”⁶, uwzględniającą 60 czasopism ogólnych i 32 tytuły biuletynów wewnętrznych. Dynamiczny rozwój sektora międzynarodowej współpracy bibliotek kościelnych różnych krajów, znaczy wielką dążność różnych krajowych organizacji kościelnych bibliotek do stworzenia „Conseil International des Associations de Bibliothèques de Théologie” w ramach „Międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń Bibliotekarskich” IFLA.

Granice konfesyjne we współczesnej dobie rozwijającego się ekumenizmu nie oznaczają w obecnych czasach przeszkody dla współpracy zarówno intensywnej i szeroko pojętej ze wszystkimi bibliotekami wyznaniowymi. Inicjatywa do współpracy z innymi bibliotekami wyznaniowymi wypłynęła w 1961 roku od Naukowej Rady sekcji bibliotekarstwa we wspólnocie roboczej dla archiwów i bibliotekarstwa w kościele ewangelickim i została z radością przyjęta przez ówczesnego przewodniczącego Związku Bibliotek Katolicko-Teologicznych dra Dionizego Schötz. W ramach dnia bibliotekarskiego w Darmsztadzie w 1962 roku odbyło się pierwsze spotkanie dwóch stowarzyszeń roboczych katolickiego i ewangelickiego, na którym omówiono interesujące problemy i sposoby ciągłej współpracy. Bardzo szybko rozwinęły się konkretne formy współpracy jednego stowarzyszenia dla drugiego. Opracowane w formie katalogu czasopisma

⁶ R. Nir, Bibliografia wyznaniowych czasopism i biuletynów wewnętrznych w Polsce, w: Chryścjanin w Świecie, 13: 1971 s. 85—93.

przez stowarzyszenie robocze ewangelickich bibliotek zostało udostępnione katolickim bibliotekom a przez to powiększyła się baza drugiego Związku. Wymiana wewnątrz kościelna rozciągnięta została na biblioteki ewangelickie. Opracowano także karty wypożyczeń. Związek Bibliotek katolickich może wymieniać książki z ewangelickim stowarzyszeniem roboczym, na zielonych formularzach nadchodzą zamówienia ze strony ewangelickiej. Wymiana dubletów i uzupełniania czasopism Związku Bibliotek Katolickich objęła również swoim zasięgiem Ewangelickie Stowarzyszenie Robocze Bibliotek, które ze swej strony daje bibliotekom katolickim dużą pomoc w zakresie doszkalania, bowiem bibliotekarstwo ewangelickie odczuwa boleśnie brak wykształconych współpracowników. Sekcja bibliotekarska Stowarzyszenia Roboczego Ewangelickich Bibliotek stara się zaradzić brakowi personelu przez urządzenie szkoleniowych kursów według ustalonego planu. Członkowie Związku Bibliotek Katolickich mogą brać udział w kursach i z tych propozycji coraz więcej się korzysta. Obok tych kontaktów z codziennego życia bibliotekarskiego nie straciły na znaczeniu zebrania i zjazdy w ramach dnia bibliotekarskiego. Na zjazdach na zmianę są wygłaszane referaty przez członków Związku Bibliotek Katolickich i pracowników Bibliotek Ewangelickich. W ten sposób stosunek kościelnych bibliotek do całości bibliotekarstwa niemieckiego jeszcze raz wchodzi do całości życia naukowego i kulturalnego. Osobiste kontakty, udzielanie wzajemnej pomocy stwarza dogodne warunki do pracy a przez to służy rozwojowi nauki. Biblioteki kościelne bardzo często zgłaszają swoją pomoc bibliotekom świeckim a przede wszystkim zgłaszają swoje zasoby księgozbiorów bibliotekom ewangelickim, nie jest rzadkością, że wydawnictwa znajdujące się tylko w jednej z tych bibliotek i są bardzo poszukiwane i to jest dodatkowym przykładem współpracy bibliotek katolickich i ewangelickich. Współpraca przebiega również w zakresie teorii i metodyki bibliotekarskiej, szczególnie uwidacznia się we wzajemnym opracowywaniu nowych zasad katalogowania zbiorów specjalnych jak np.: ksiąg liturgicznych.

O działalności i problemach bibliotek kościelnych informuje wydawany regularnie rocznik pt. „Mitteilungsblatt der Arbeitsgemeinschaft kath. theol. Bibliotheken”. Czasopismo wychodzi od 1952 roku. Każdy tom czasopisma daje obraz działalności Związku Bibliotek Katolicko-Teologicznych w RFN, porusza kwestie nauki o książce i bibliotece, przynosi prace z zakresu metodyki bibliotekarskiej, omawia i recenzuje najciekawsze prace.

Dla polskich badaczy szczególnie historii kultury, informator oddaje ogromne usługi. W związku z badaniami nad kulturą średniowieczną kilku polskich stypendystów przeprowadziło w ostatnich latach szereg kwerend zagranicznych między innymi we Francji, Włoszech i Niemczech.

Okazało się bowiem, że zagraniczne biblioteki kościelne posiadają dużo polskich rękopisów średniowiecznych o charakterze teologicznym, filozoficznym, medycznym, z zakresu kartografii czy muzykaliów, ukazała się już praca o polonikach średniowiecznych w bibliotekach monachijskich⁷. Ponadto ks. J. Wolny z Krakowa przygotowuje dalsze wydania rękopisów średniowiecznych innych bibliotek kościelnych w Niemczech. Zapowiadając wydanie rękopisów teologicznych, głównie liturgicznych i kaznodziejskich, jest on najlepszym znawcą poloników w bibliotekach kościelnych w Niemczech. Poszukiwania wskazują, jak zasobne są biblioteki w rękopisy polskie. Dlatego celowym było szczegółowe zapoznanie czytelnika polskiego z treścią i układem informatora oraz podanie danych o najważniejszych bibliotekach kościelnych.

Do informatora dołączona jest mapa sieci bibliotek kościelnych w RFN oraz oznaczenia liczbowe poszczególnych bibliotek wchodzących w skład Związku Bibliotek Katolicko-Teologicznych jak również zestaw nazw i adresów krajowych organizacji bibliotek kościelnych w Belgii, Francji, Hiszpanii, Holandii, wszystko to podnosi znaczenie Informatora.

Ks. Roman Nir

---

⁷ Polonica w średniowiecznych rękopisach bibliotek monachijskich. Oprac. J. Wolny, M. Markowski, Z. Kuksiewicz, Wrocław 1969, s. 208.